

Aleg 667

Sprawozdanie

Komisji prawniczej o sprawozdaniu z czynności departamentu VI. Wydziału krajowego za czas od 1. maja 1908 do 30. czerwca 1909.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 16. września 1909. Ls. 3286. przekazał Wysoki Sejm sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu VI. Komisji prawniczej, która po jego zdadaniu przedkłada poniżej swoje uwagi i wnioski.

Zanim komisya przystąpi do omawiania poszczególnych działów departamentu VI., stwierdzić musi, że do zakresu czynności tego departamentu przybyły w ostatnich czasach sprawy ubezpieczenia pensyjnego funkcyonaryuszów krajowych, wedle ustawy z 16. grudnia 1906. dz. u. p. Nr. 1/907, nadto sprawy rewersów demolacyjnych, rejonów zakazu budowlanego i rejonów prochownianych, skutkiem czego czynności departamentu tego znacznie wzrosły. Mimo to przy tych samych siłach konceptowych, czynności departamentu VI. idą zupełnie prawidłowo tak, że komisya prawnicza skonstantować musi, iż wszystkie sprawy departamentu tego należą i bez opóźnienia są załatwione.

Sprawy departamentu VI. rozpadają się na następujące działy:

1. sprawy terytoryalne,
2. sprawy żandarmeryi,
3. sprawy propinacyjne,
4. sprawy szupasowe,
5. sprawy fundacyjne,
6. sprawy utrzymywania i wychowywania ubogich sierot, tudzież dzieci opuszczonych i zaniedbanych, lub na zaniedbanie narażonych,
7. sprawy założenia osady poprawczej dla nieletnich przestępców,
8. sprawy rewersów demolacyjnych, rejonów zakazu budowlanego i rejonów prochownianych,
9. sprawy statutu krajowego,
10. sprawy dotyczące się ustawodawstwa cywilnego lub karnego,
11. sprawy dotyczące się podatków i należytości,
12. sprawy urzędów gminnych rozjemezych,
13. sprawy ubezpieczenia pensyjnego niektórych funkcyonaryuszów krajowych,
14. sprawy dotyczące zapomóg i subwencji.

ad 1). Działowi temu szczególniejszą należy poświęcić uwagę, rozchodzi się bowiem o to, że dział ten obejmuje sprawy dotyczące tworzenia w kraju nowych

sądów obwodowych i powiatowych, wydzielania pojedynczych gmin z okręgów poszczególnych sądów i przydzielenia ich do innych, słowem rozchodzi się w danym wypadku o ułatwienie wymiaru sprawiedliwości, który w stosunku do innych krajów koronnych bardzo wiele do życzenia pozostawia.

Z licznych wniosków poselskich samoistnych, oraz z licznych petycyj rok rocznie do Wysokiego Sejmu wnoszonych wynika, że sądownictwo w kraju nie jest należycie przez Państwo popierane, że poszczególne sądy tak krajowe i obwodowe, jakoteż i powiatowe zbyt szerokie obejmują okręgi, że siły sędziowskie nie odpowiadają ilości ludności i ilości spraw do sądów wpływających, że wskutek rozległości okręgów sądowych, ludność narażaną bywa na znaczne koszta z podróżami do sądów połączone, a bardzo często na znaczne szkody i straty stąd pochodzące, że strony na oznaczoną godzinę w sądzie jawić się nie mogą, co za sobą pociąga bardzo często zaoczności, które nową procedurą sądową ściśle unormowane zostały.

Złemu w tych kierunkach starał się Wysoki Sejm zapobiedz w ten sposób, że za pośrednictwem Wydziału krajowego i władz kompetentnych badał potrzeby ludności w dziale wymiaru sprawiedliwości, a przyszedłszy do przeświadczenia o konieczności zakładania nowych sądów, wzywał od szeregu lat c. k. Rząd o zakładanie nowych sądów tak obwodowych jakoteż i powiatowych. Niestety, doświadczenie pouczyło, że wezwania po największej części pozostały na papierze, a c. k. rząd bądź na wezwania te wcale nie odpowiadał, bądź też odpowiadając, żądał dalszych dochodzeń, które się w dziesiątki lat rozciągają, a w bardzo znikomej części wezwaniom Sejmu zadość czynił.

Tymczasem ludność nie stoi w miejscu, przybytek jej jest znaczny, mnożą się z każdą chwilą interesa i sprawy, z tem łączy się konieczność dogodniejszego i szybszego wymiaru sprawiedliwości, pomnożenia ilości sił sędziowskich oraz potrzebnego przy wymiarze sprawiedliwości personelu, a c. k. Rząd jak wyżej nadmieniono, nie spieszy się z kreowaniem nowych przybytków sprawiedliwości, zaczem konsekwentnie iść musi opóźnianie się wymiaru sprawiedliwości, przeciążanie sił sędziowskich, co znowu powoduje występywanie urzędników sędziowskich ze służby rządowej i przenoszenie się ich do zawodów wolnych. Ta okoliczność powoduje także i to, że bardzo niewielu ukończonych prawników poświęca się służbie sądowej, a mimo, że dla skompletowania sił sędziowskich wiele posad jest otwartych, brak jest ludzi, którzyby posady te obejmowali.

Stąd pochodzi, że ukończeni słuchacze praw po 2 lub 3 latach otrzymują posady samoistnych sędziów, którym brak rutyny, a skutkiem tego właśnie dla braku tej rutyny i odpowiedniego doświadczenia bez winy dotyczących osób wymiaru sprawiedliwości cierpieć musi.

Najlepszym dowodem, że tak jest, jest tegoroczny okólnik Prezydium c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie, skierowany do izb adwokackich, w myśl którego Prezydium to zachęca adwokatów i kandydatów adwokackich, ażeby o posady sędziowskie się ubiegali.

Jak długo taki stan istnieć będzie, a istnieć nie powinien, bo to nie leży ani w interesie rządu, a tem mniej w interesie ludności, tak długo o prawidłowym wymiarze sprawiedliwości mowy być nie może.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Komisji prawniczej, domagała się ta Komisya uchwały sejmowej wezwania do rządu, aby c. k. rząd zarządził bezzwłoczne otwarcie Sądu obwodowego w Czortkowie, aby następnie jak najspieszniej kreował Sądy obwodowe w Białej, Bochni, Nowym Targu, Mielcu, Jarosławiu i Żółkwi, tudzież sądy powiatowe w Baranowie, Majdanie, Rudniku, Jagielnicy, Jezierzanach, Krasnej, Podkamieniu, Strzeliskach nowych, Uścierykach i Zawałowie, wreszcie aby

zbadał, czy zachodzi potrzeba utworzenia Sądów powiatowych w Kozłowie i Magierowie.

Sejm zgodnie z wnioskiem Komisji prawniczej powziął uchwałę na posiedzeniu z 7. października 1908, atoli c. k. Rząd za ledwie w małej części wezwaniu temu zadość uczynił, bowiem Prezydium c. k. Namiestnictwa pismem z 22. lipca 1909 zawiadomiło Wydział krajowy, że rozporządzeniem Ministerstwa sprawiedliwości z 25. czerwca 1909 otwarto w okręgu c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie, nowy Sąd obwodowy z siedzibą w Jarosławiu, dla powiatów sądowych Jarosław, Próchnik, Radymno i Sieniawa, należących do okręgu c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu, tudzież dla powiatów sądowych Cieszanów i Lubaczów, należących do okręgu Sądu krajowego we Lwowie.

Nadto wskutek wezwań Wysokiego Sejmu, otwarte zostały Sądy powiatowe w Rudniku i Krasnej.

Te są od szeregu lat zdobycze kraju na polu sądownictwa, a jak wyżej nadmieniono, wobec wzrostu ludności, oraz wzrostu spraw i interesów, napływają żądania ze wszęch stron o kreowanie nowych sądów, to też zdaniem Komisji prawniczej, należy się z całym naciskiem domagać od c. k. Rządu, ażeby nowe sądy otwierał i starał się usilnie o pomnożenie sił sędziowskich, bo inaczej sądownictwo zejść będzie musiało do najniższego poziomu, a tego, jak sądzić należy, ani Państwo, ani kraj życzyć sobie nie może.

Z pomiędzy petycyj o utworzenie nowych sądów, przytoczyć należy petycję gm. Husaków, gm. Zakopane, wnioski o utworzenie sądu pow. w Chorostkowie, Ujściu zielonem i w Jaryczowie, z których przeważnie wszystkie nie doczekały się załatwienia, a dotyczące dochodzenia są w toku, z wyjątkiem wniosku o utworzeniu sądu w Jaryczowie, co do którego już w roku 1895 Prezydium c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie wyraziło opinię, że należy otworzyć Sąd pow. w Jaryczowie, którą to opinię w roku 1905 powtórzyło, atoli Ministerstwo sprawiedliwości oświadczyło, że nie może projektować obecnie utworzenia nowego sądu powiatowego w Jaryczowie.

Co dotyczy utworzenia sądów powiatowych w miasteczkach Kozłowie i Magierowie, to dochodzenia potrzebne przeprowadzone zostały, jednak c. k. Prezydium Namiestnictwa pismem z 1. lipca 1909 zawiadomiło Wydział krajowy, że dopiero sprawozdaniem z 2. kwietnia 1909 podało do wiadomości Ministerstwa sprawiedliwości rezolucję Wysokiego Sejmu z 7. października 1908, wskutek czego brak na nią dotychczas odpowiedzi.

Petycje i wnioski o wydzielenie pojedynczych miejscowości z poszczególnych okręgów sądowych i przydzielenie ich do innych okręgów sądowych, wskutek dotyczących uchwał Wysokiego Sejmu, załatwione zostały w ten sposób, że Wydział krajowy prowadził odpowiednie dochodzenia, w niektórych sprawach je zakończył, zaś w niektórych są one jeszcze w toku. W szczególności w sprawie petycji gminy Arłamowska Wola, o wydzielenie z okręgu Sądu powiat. w Sądowej Wiszni, a przydzielenie do okręgu Sądu powiatowego w Mościskach, akta całe dnia 27. kwietnia 1909 przedłożone zostały przez Prezydium c. k. Namiestnictwa Ministerstwu spraw wewnętrznych do ostatecznego załatwienia.

Petycje gmin Demeszkwocze, Dryszczów, Krasna, Bełejów o wydzielenie poszczególnych miejscowości, wraz z odnośniami dochodzeniami, przedłożone zostały również Prezydium c. k. Namiestnictwa do ostatecznego załatwienia, zaś petycje gmin Postołówka, Sapohów, Zaborze i Wulka mazowiecka, Budki nieznanowskie, Mistyce i Sanniki, przedłożone zostały Wysokiemu Sejmowi osobnymi sprawozdaniami wraz z odpowiednimi wnioskami.

W tym dziale, jak ze sprawozdania Wydziału krajowego i z dotyczących aktów się okazuje, wszystko z całą ścisłością przeprowadzonym zostało, a życzyć sobie tylko należy, aby c. k. Rząd większą opieką sądownictwo galicyjskie otoczył, co niewątpliwie w pierwszej linii w jego leży interesie.

ad 2). Sprawy żandarmeryi.

Na posiedzeniu z 7. października 1908 wezwał Wysoki Sejm c. k. Rząd, aby przy zakupie przedmiotów dla żandarmeryi potrzebnych, uwzględniał wyłącznie przemysł krajowy, aby przedłożył projekt zmiany dotychczasowej ustawy o kwaterunkach c. k. żandarmeryi w tym duchu, aby koszta tego kwaterunku ponoszone były przez skarb państwa, wreszcie, aby wprowadził język polski w urzędowaniu c. k. żandarmeryi w kraju. W sprawozdaniu Wydziału krajowego czytamy ustęp tej treści: „stan sprawy od przeszłego sprawozdania Wydziału krajowego żadnej nie uległ zmianie“.

Komisya prawnicza, a niewątpliwie wszyscy członkowie Sejmu przykrego doznać musieli rozczarowania, z powodu, że c. k. Rząd nie uważał za stosowne w tej mierze dać jakiegokolwiek odpowiedzi na zupełnie słuszne i wielokrotnie powtarzane postulaty, jeżeli bowiem Sejm, jako czynnik powołany do strzeżenia praw w kraju, domaga się czegoś, jak zaopatrywania żandarmeryi w bieliznę i inne przedmioty, wytworzone w kraju, jeżeli domaga się zmiany ustawy kwaterunkowej, która niewłaściwie kraj obciąża, wprowadzenia języka polskiego, który jest urzędowym we wszystkich władzach, to niewątpliwie musiał odczuć konieczną potrzebę tego wszystkiego, a musiał i stanąć w obronie interesów kraju, to obowiązkiem było c. k. Rządu, albo do żądania Sejmu się przychylić, albo też podać przyczyny, dla których tego niema zrobić zamiaru, a temsamem umożliwić Sejmowi drogę właściwego i godności jego odpowiadającego postąpienia.

Wobec tego, zdaniem Komisji prawniczej, należy ponowić z naciskiem poprzednie wezwanie do rządu w tym celu, aby słuszne postulaty kraju uwzględnionymi zostały.

Już w zeszłorocznem sprawozdaniu Wydziału krajowego podniesiono, że komenda żandarmeryi we Lwowie domaga się przybudowy nowego skrzydła do gmachu żandarmeryi, i sprawę tę nieustannie przypomina.

Wedle przybliżonego kosztorysu budowa ta kosztowałaby musiała około 550.000 K, co pociągnęłoby znaczny wydatek dla kraju, dlatego też Wydział krajowy w tej mierze żadnych nie powziął postanowień. Ponieważ jednak sprawa każda, raz zakończoną być musi, przeto wskazanemby było, aby Wydział krajowy powziął ostateczne postanowienie i na najbliższej sesji sejmowej z odpowiednimi wystąpił wnioskami. Wszelkie zarządzenia administracyjne, dotyczące żandarmeryi jako odpowiednie, pomija komisya milczeniem, jak również nie wdaje się w ocenę preliminarza, bo ten będzie przedmiotem obrad innej komisji.

ad 3). Sprawy propinacyjne.

Wedle przedstawionego w sprawozdaniu Wydziału krajowego zestawienia funduszków propinacyjnych 37 miast, przyszła Komisya prawnicza do przeświadczenia, że fundusz ten należycie jest prowadzony i odpowiednio oprocentowany, a ponieważ zamknięcie rachunków i preliminarz funduszków propinacyjnych podpadają badaniu innej Komisji, dlatego Komisya prawnicza do tych uwag się ogranicza.

ad 4). Sprawy szupasowe.

Co do spraw szupasowych Wydział krajowy poczynił konieczne zarządzenia, które stanowi rzeczy odpowiadają, dlatego też komisya prawnicza w tym względzie tak z zapatrywaniami Wydziału krajowego jakoteż i jego zarządzeniami się zgadza.

ad 5). Sprawy fundacyjne:

Pod zarządem Wydziału krajowego, jest galicyjska fundacya inwalidów, pochodząca z lat 1813—1815, co do której c. k. Namiestnictwo pod dniem 23. kwietnia 1908 zatwierdziło dotyczący akt fundacyjny, a następnie dnia 22. maja 1908 wydało Wydziałowi krajowemu w zarząd majątek tej fundacyi wynoszący obecnie:

a) w efektach winkulowanych	233.000 K — h
b) w gotówce	67 „ 43 „
Razem	<u>233.067 K 43 h</u>

Z fundacyi tej korzysta 73 inwalidów wojskowych, którzy pobierają roczne wsparcia dożywotnie po 60 K w ratach miesięcznych z dołu.

Dalej istnieje galicyjski fundusz inwalidów z r. 1866, z którego to funduszu pobiera roczne wsparcie dożywotnie 58 inwalidów wojskowych po 50 Kor. a jeden inwalida 60 Kor. Następnie istnieje fundusz ku wspieraniu skaleczonych w wojnie w roku 1866 żołnierzy, fundacya imieniem Najjaśniejszego Pana dla utrzymywania kształcących się w wyższych zakładach wojskowych, fundacya ś. p. Józefa Kosvitzkego dla poprawionych złoczyńców wypuszczonych z domu karnego w Krakowie, fundacya towarzystwa ubezpieczeń na życie i rentę „Anker“ we Wiedniu. Majątkiem tych fundacyj, zarządza Wydział krajowy odpowiednio i zgodnie z aktami fundacyjnymi, dlatego też wszelkie w tym względzie uwagi odpadają.

ad 6). Sprawy utrzymywania i wychowania ubogich sierót tudzież dzieci opuszczonych i zaniedbanych lub narażonych na zaniedbanie:

Opieką nad sierotami tudzież nad dziećmi opuszczonemi, zaniedbanemi lub na zaniedbanie narażonemi zajmuje się od szeregu lat społeczeństwo przez tworzenie prywatnych zakładów, ochronek i t. p., które przeważnie dobroczynnością publiczną żyły a niejednokrotnie otrzymywały subwencye tak z kraju jak i z innych instytucyj. Akcja w tym kierunku i w takiej mierze okazała się bardzo niedostateczną, to też Wysoki Sejm zajął się tą sprawą i wydał szereg zarządzeń i uchwał skierowanych do Wydziału krajowego, a to uchwał do uregulowania sprawy sierót i dzieci opuszczonych skierowanych.

W wykonaniu uchwał sejmowych, a w szczególności uchwały z 17/10 1908 c. k. rząd przedłożył projekt ustawy państwowej o wychowaniu nieletnich dzieci i osób zaniedbanych (Gesetzentwurf über die Fürsorgeerziehung). Nadto w myśl uchwały Sejmu z 17/10 1908 wezwano rząd, aby już w r. 1909 przedłożył Radzie państwa projekt ustawy, mocą której kasy sieroce zbiorowe przekazywałyby krajom na cele wychowania dzieci bez opieki, zaniedbanych i na zaniedbanie narażonych, całkowitą sumę nadwyżek z obrotu, jakie wypadną z końcem roku 1910 i lat następnych, zatrzymując tylko odpowiednią rezerwę.

Tą samą uchwałą polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby niezwłocznie wziął pod rozagę utworzenie przynajmniej dwóch zakładów sierocych, ażeby wziął także pod rozagę zakładanie powiatowych schronisk sierocych i w tym celu porozumiał się z Wydziałami powiatowymi i obmyślił środki finansowe, z którychby koszta założenia i utrzymania takich zakładów mogły być pokryte.

Jak już nadmieniono, rząd przedłożył projekt ustawy o wychowaniu dzieci zaniedbanych, który jako całe społeczeństwo obchodzący niewątpliwie ustawą się stanie. Wedle projektu tego koszta utrzymywania zakładów na zasadzie takiej ustawy, ponosić będą rząd, kraj i gminy.

Z tego powodu Wydział krajowy wstrzymał się z wnioskami co do projektu założenia dwóch zakładów krajowych, bo nie można przewidzieć, jakie ciężary spadną na kraj po wejściu w życie powyższej ustawy państwowej. Ponadto

oddawanie przez rząd części nadwyżek z obrotów kas sierocych, który to fundusz jest dziś jedynym na utrzymanie sierót i zaniedbanych dzieci przeznaczonym, kończy się z rokiem 1910, a niewiadomo, jak po tym roku rząd postanowi, wskutek czego cała sprawa jest w zawieszeniu i nie można na pewne przewidzieć, do jakich rozmiarów dojszby musiał wydatek kraju w tym kierunku.

W wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy w czerwcu 1909 r. zebrał konferencję rad powiatowych celem naradzenia się co do myśli zakładania powiatowych schronisk sierocych. Konferencya delegatów oświadczyła się wprawdzie za wprowadzeniem w życie po powiatach schronisk, nie mogła atoli dać podstaw do oceny, czy i w jakiej wysokości powiaty przyczyniać się będą mogły do zakładania tego rodzaju schronisk, dlatego byłoby zdaje się rzeczą korzystną, ażeby w tym kierunku zasięgnąć można było odpowiednich wiadomości ze strony rad powiatowych.

Z tego wszystkiego wynika, że Wydział krajowy stosując się do nchwał Wysokiego Sejmu, nie spuszcza z oka tej tak ważnej sprawy opieki nad sierotami i dziećmi zaniedbanymi, atoli materyał zebrać się mający celem ustalenia pewnych dat jest tak wielki, że nadzwyczajnie długiej wymaga pracy. Jeżeli się nadto zważy, że zeszły się takie okoliczności, jak niepewność co do dochodów z kas sierocych, co do jakości ustawy państwowej wydać się mającej, dalej niepewność, czy i o ile powiaty w akcji tej udział brać będą, to zdawać się musi, że należy chwilowo wstrzymać się z wszelkiego rodzaju projektami, które jak dotąd i wobec powyższych okoliczności pewnej materyalnej podstawy mieć nie mogą.

Nie idzie zatem, aby Komisya prawnicza miała na myśli wstrzymywanie działalności w tym kierunku, bo dochodzenia przygotowawcze prowadzone być mogą i prowadzone być powinny, w każdym jednak razie wskazaną jest przezorność w projektowaniu spraw, któreby dla bardzo wielkich ciężarów przeprowadzonymi być nie mogły.

O ile rozchodzi się o fundusze z kas sierocych pochodzące, a w zarządzie Wydziału krajowego będące, zaznaczyć wypada, że kosztem tych funduszków jest utrzymywanych rocznie 478 sierót i że fundusze te należycie są administrowane.

ad 7). Sprawy założenia osady poprawczej dla nieletnich przestępców:

Komisya administracyjna w porozumieniu z Komisją budżetową przedłożyła Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z wnioskami o przyjęcie do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego do l. 70120⁽⁴⁾, w którym Wydział krajowy zdaje sprawę o krajowej osadzie poprawczej.

Stosownie do wezwania Wysokiego Sejmu c. k. rząd w połowie września 1909 r., a po myśli ustawy z r. 1885 zobowiązał się wypłacić krajowi na budowę krajowej osady poprawczej 40% kosztów, wskutek czego do budowy krajowej osady poprawczej natychmiast przystąpić będzie można, a w tym celu przedłożony został Wysokiemu Sejmowi wniosek na udzielenie Wydziałowi krajowemu upoważnienia do zaciągnięcia pożyczki komunalnej w sumie 1,500.000 koron, a w ten sposób jednej, najwięcej piekących spraw w naszym społeczeństwie zadość się stało.

ad 8). Sprawy rewersów demolacyjnych itd.

W sprawach tych Wydział krajowy zastosował się do polecenia Sejmu, wskutek czego Komisya prawnicza czynności w tym kierunku do wiadomości przyjmuje.

ad 9). Sprawa statutu krajowego:

Uchwalona przez Wysoki Sejm na posiedzeniu 4. listopada 1908 r. ustawa uzupełniająca postanowienia §. 18. statutu kraj. ogłoszonego ces. pat. z 26. lutego 1861 r. Nr. 20 dz. u. p., uzyskała najwyższą sankcyę najwyższem postanowieniem z 23. kwietnia 1909 r., o czym Wydział krajowy został zawiadomiony odezwą Prezydium c. k. Namiestnictwa z dnia 5. maja 1909 r.

ad 10). Sprawy dotyczące się ustawodawstwa cywilnego lub karnego:

Uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 12. października 1907 r. wezwany został c. k. rząd, aby zarządził co należy, celem ścisłego przestrzegania przepisów ustawy z d. 6. lutego 1869 r. Nr. 18. dz. u. p. o zawiadamianiu wierzycieli hipotecznych o wszelkich wydzieleniach parcel należących do majątności hipotecznie obciążonych, a nadto tą samą uchwałą, wezwany został c. k. rząd, aby wziął pod rozwagę potrzebę wydania rozporządzenia wykonawczego do ustawy z 2. stycznia 1894 r. dz. u. kr. Nr. 16. w porozumieniu z Wydziałem krajowym, celem przyspieszenia postępowania przy wcielaniu parcel rustykalnych do kompleksu tabularnego.

Sprawy te nie są należycie przygotowane, bowiem w pierwszej nie nadeszła zupełnie odpowiedź rządu, zaś w drugiej nadeszła ona wprawdzie, jednakże dotyczące trybunały pierwszej instancji oświadczenia swojego jeszcze nie nadeszły, dlatego Komisya prawnicza oceny swej wyrazić nie jest w stanie.

ad 11). Sprawy dotyczące się podatków i należytości:

Sprawy w tym dziale nie nasuwają Komisji żadnych uwag.

ad 12). Sprawy urzędów gminnych rozjemczych:

Dnia 27. lutego 1907 r. wydaną i ogłoszoną została ustawa państwowa uzupełniająca postanowienia ustawy z 21. września 1869 r. dz. u. p. Nr. 150.

Nowela ta rozszerzyła znacznie kompetencję przedmiotową gminnych urzędów rozjemczych a ponadto przydziela ona gminnym urzędom rozjemczym przedsiębranie prób jednania stron w sprawach obrazy czci.

Ustawa z 21. września 1869 obowiązująca kilkadziesiąt lat, prawie nigdzie dotąd się nie przyjęła. Zachodzi też pytanie, czy wobec wydania noweli do tej ustawy i rozszerzenia kompetencji sądów rozjemczych, zachodzi potrzeba wydania ustawy krajowej po myśli ustawy ramowej z 27. lutego 1907 dz. u. p. Nr. 59.

Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim wprowadza zgodne z rzeczywistością argumenta i przyczyny, które wprowadzeniu tego rodzaju sądów stoją na przeszkodzie.

Biorąc pod rozwagę te słuszne motywa Wydziału krajowego, Komisya prawnicza przychodzi do przeświadczenia, że gdyby sądy te zostały zaprowadzone, to nie miałyby one żadnych funkcji, to też Komisya prawnicza podzielając zapatrywanie Wydziału krajowego w tym względzie, nie może doradzać wprowadzania takich sądów rozjemczych, względnie przedkładania odnośnego projektu ustawy krajowej. Natomiast wprowadzanie przez c. k. Rząd odpowiedniej ilości sądów obwodowych i powiatowych, pomnażanie sił sędziowskich, jak to już na wstępie przytoczonym zostało, sprowadzi wymiar sprawiedliwości na normalne tory tak, że czynniki takie, jak sądy rozjemcze i osoby, które w sądach tych działać mają a pozbawione są świadomości prawa, zupełnie zbytecznymi się okażą.

Próby robienia czegoś w teorii, co w praktyce nie może mieć zastosowania a przynajmniej na zastosowanie liczyć, okazują się zdaniem Komisji prawniczej zbytecznymi, zwłaszcza że byłby to świeży ciężar, składany na barki gmin, które i tak pod ciężarem dodatków i różnych niedoborów jęczą.

ad 13) i 14). Sprawy te czysto administracyjne a zgodnie z rzeczywistym stanem prowadzone, pozostawia Komisya prawnicza bez omówienia, bowiem potrzeba tego odpada.

Po zamknięciu tegorocznego sprawozdania nadeszło do Wydziału krajowego pismo c. k. Prezydium c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie z 31. lipca 1909 l. prez. 19.052, przy którym dołącza reskrypt c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 11. lipca 1909 l. 20.441, w którym c. k. Ministerstwo zachęca do wprowadzenia w Galicyi postępowania wezwawczego (Mahnverfahren) a równocześnie prosi o wydanie w tej mierze opinii przez Wydział krajowy.

Komisyja nie może i nie chce przesądzać, jakie w tej sprawie zajmie Wydział krajowy stanowisko, ze swej atoli strony wyraża zapatrywanie, że wprowadzenie postępowania wezwawczego wcale dla kraju się nie nadaje a conajmniej byłoby przedwczesne. Doświadczenie pouczyło, że w czasie, kiedy postępowanie wezwawcze za starej procedury cywilnej obowiązywało, rzadko kto z postępowania tego korzystał, bo w razie sprzeciwu przeprowadzany być musiał właściwie cały spór, wskutek czego sprawy nie doznawały żadnego przyspieszenia, co było prawdopodobnie intencją prawodawcy. Ponadto należitości skarbowe od nakazu były znaczne, tak że w razie zawarcia ugody w sporze, co się bardzo często zdarzało, strona nie była narażoną na znaczne koszty i spieszniej do rezultatu dochodziła.

Dzisiaj, gdzie jest możność godzenia stron po myśli obecnie obowiązującej ustawy i możność zawierania ugód w rejestrze NC. i gdzie wszystko z niezwykłym pośpiechem a nawet rzec można nerwowością się odbywa, wprowadzenie postępowania wezwawczego wcale nie jest potrzebnem, zwłaszcza że nie ma jeszcze uświadomienia do tego stopnia, aby każdy wiedzieć mógł o przysługujących mu środkach prawnych a nadto że częstokroć szczególnie u ludu wiejskiego z powodu oddalenia znacznego od siedziby sądu, z powodu braku jakiegokolwiek porady prawnej, przychodziłoby musiało częstokroć do bezwinnnych zaniedbań, a zatem idących szkód, któreby się w większej części wypadków powetować nie dało.

Nie postępowania zawezwawczego nam potrzeba, leez jak to już wyżej podniesiono, pomnożenia sił sędziowskich rutynowanych, podziału ciężaru pracy, jaki dziś na barkach sędziego spoczywa a niewątpliwie bez postępowania zawezwawczego wymiar sprawiedliwości sprężyście, energicznie i z korzyścią dla interesowanych prowadzonym będzie.

Postępowanie wezwawcze to znów półśrodek, to znowu próba, czyby przy tej samej ilości sił nie dało się ich jeszcze lepiej wyzyskać.

W tym stanie rzeczy Komisyja prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krejowego z czynności departamentu VI, za czas od 1. maja 1908 do 30. czerwca 1909 do wiadomości,

2. Sejm ponawia uchwały swoje z lat poprzednich, dotyczące otwarcia nowych sądów obwodowych i powiatowych i wzywa c. k. Rząd, aby

a) zarządził bezwłocznie otwarcie c. k. Sądu obwodowego w Czortkowie,

b) otworzył jak najspieszniej sądy obwodowe w Białej, Bochni, Nowym Targu, Mielcu i Żółkwi, tudzież sądy powiatowe w Baranowie, Majdanie, Jagielnicy, Jezierzanach, Podkamieniu, Strzeliskach nowych, Uścierykach, Zawałowie, Jaryczowie, Kozłowie i Magierowie.

3. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby wniósł projekt zmiany dotychczasowej ustawy o kwaterunkach c. k. żandarmeryi w tym duchu, aby koszta tego kwaterunku ponoszone były przez skarb państwa.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przy zakupnie przedmiotów dla żandarmeryi potrzebnych uwzględniał wyłącznie przemysł krajowy.

5. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby wprowadził język polski w urzędowaniu c. k. żandarmeryi w kraju.

6. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby jak najspieszniej przedłożył Radzie państwa projekt ustawy, mocą której kasy siéroce zbiorowe przekazywałyby krajom na cele wychowywania dzieci bez opieki, zaniedbanych i na zaniedbanie narażonych, całkowitą sumę nadwyżek z obrotu, jakie wypadną z końcem roku 1910 i lat następnych, zatrzymując tylko odpowiednią rezerwę.

Za przewodniczącego:

A. Brunicki.

Sprawozdawca:

Maiss.